Излази три пута на недељу: Уторником. Четвртком и Суботом.
Стаје у Србији на годину 120 гр. на 6 мес. 60 гр., на 3 мес. 30 гр.: а у Аустрији: на годину 12 фор., на 6 мес. 6 фор., на 3 мес. 3 фор. без штампарине.

ВИДОВ ДАН.

За огласе плаћа се по 2 гр. ч. од врсте за три пута.
Ненаплаћена писма примају се само од дописника и шиљу се на редакцију; а пренумерацију у наплаћеном писму прима администрација. Обе су у старом здању бр. 54.

БРОЈ 133. У Београду, 4. Декембра 1865. ГОДИНА V.

Ништа може бити на свету не очарава тако срце патриоту, као смерни спомен праотаца, који су живот свој заложили за срећу потоњих нараштаја.

Ове речи може потврдити сваки између нас, ако су му јасна осећања, која нам обузимају душу о парастосу, који данашња Србија у престоници својој даје сваке године у прву суботу по првозваном Андрији Србији прошастој.

Читаво море осећања облива нас кад се побожно сетимо јунака, који за слободу нашу изгинуше, кад споменемо драга она имена, која ће вавек славно светлити у историји отачанственој.

Заиста нараштај то беше јуначки и велик што тежаше за великом цели и не уздржаваше се ни од какве жртве, — нараштај то беше душа племенитих, које не каљаше никаква понштеност: знаменито време нашло је знамените карактере!

Срећа отаџбине беше једино, што оцеве наше покреташе, — слобода народна беше застава, око које се скупљаху Срби — свак благо и крв своју весело и с озбиљном драговољношћу приношаше на жртвеник општега добра.

А велика дела и починише велике ствари: отаџбина се отресе столетнога јарма, слободни корачише поносито на земљу, по којој отпре дркћући пузаше погажено робље.

Ми смо слободни, срећа нам је наша у нашим рукама, мислити и радити можемо српски, јер претци наши, људи племенити, борише се, патише се, крвавише се и помреше за нас.

А ту нам је залога нашој будућности.

Или зар у жилама нашим да не тече више стара српска крв? Зар срце наше да не бије за свету слободу народну? Зар да не осећамо шта ће да каже велика реч: самосталност? Зар мишице наше да су слабе кад треба за Србију борити се?

Никако.

Час погибије, који би нам у будућности по општој судбини људској можда кузнути могао, показаће свету да се Срби нису изменили, да је стара Србија оличена у Србији новој, да дух отаца живи крепко у унуцима.

Ово кажемо с пуним уверењем. У томе нас утврђује баш захвални спомен, који данас учинисмо палим синовима отаџбине, јер ко велике своје покојнике поштује, тај има у себи стихија за дела велика.

Чувајмо дакле за свагда овај свети спомен као залогу за оно што ће да дође: тим споменом као неким тајним, вавек јаким и нераскидним концем остају сви нараштаји српски чврсто везани за јуначко доба Србије па у непрестаном додиру с њиме одушевљују се и храбре.

А клањајући се великом добу српске историје и смерно га поштујући анали нам наши неће никад бити сиромашни великим епохама.

Народ српски *мора* живети као народ јуначки, јер због многих којекаквих прилика иначе живети и не може. Избирати заиста немамо ништа!

Шведска земља, која скоро за 150 година, од Карла XII. амо не привлачаше к себи пажњу Европе, сад је — за овај барем мах — победом, коју у њој одржаше уставна начела, постала предмет опште пажљивости.

Још не знамо какав је нови устав, али свакако није без занимљивости да сазнамо каквог су се до сада устава тамо држали, па тим да лакше разумети можемо напредак који је сад учињен.

Устав, штога укинуше у Штокхолму, почива на закључењима од 26. Маја 1809 и 29. Јануара 1810 год.

По овим закључењима није било правога земаљског заступништва, него је постојала нека застарела сталешка скупштина, која раздељена беше у четири курије: 1) курија племићка, у којој столицу имађаше старешина сваке племићке породице, на који начин ту могаше заступљено бити до 2500 племића, премда их је долазило вавек само 500—600; 2) свештеничка курија, коју састављаху 70 чланова, а уз то још ту спадаше и владике и прота штокхолмски по чину своме без свакога избора; 3) грађанска курија, у коју је могло доћи 118 од вароша изабраних заступника, а долазило их је само 50; и 4) сељачка курија, у коју су сеоски житељи, који својих земаља имају, бирали из своје средине 130 чланова Помислимо само како су при оваком представништву земаљском морали послови тешко ићи.

Чим би се сталежи састали, а то је по решењу од год. 1849, бивало један пут у три године, одмах се састављало много различитих одбора, који су управо били точак целој представничкој машини. Ма и све курије да пристану на какав закон (а то беше ретко), ипак договори су се повлачили дуго, много дуже, него што благо земље могаше подносити. А кад која курија не би пристала, онда се морало поступати овако, ма да се ретко долазило к цели: одбор, у коме се не могаху сложити, наименује депутирце, који дотичној курији представе ствар; ако ни то не помогне, онда се одбор сваког сталежа умножи на 30 чланова; један се члан на то отпусти а остали у запечаћеним цедуљама дају глас примају ли или одбацују л' предлог; буде ли пак последње, онда се све започиње из нова, и тако ствар се могла у бесконачност повлачити.

Овакав сталешки устав вавек је сметао развитку шведскога државног живота, па енергички краљеви нису се ни обзирали нањ, а слаби напротив падали су у крајњу летаргију. Слободна каква идеја није никад могла проћи кроз прва два сталежа, јер баш то, што искључаваше сваки слободни покрет, могло је и одржати привилеговане (племиће и свештенике) на њиховом бесправном земљишту. Народ је као такав искључен од саделателности у законодавству, јер сељаци и варошани, који би на скупштину дошли, понајвише су људи, које свештенство и племство одреде за то. По томе до сад су орућем својим — јерархијом чиновничком — владали фактички само племићи и јерархија духовна

Па овај средњевековни устав постојаше поред норвешкога, који је најлепши израз демократских идеја. 49-ти §. под 5. Маја 1814 изданога норвешког устава каже: „Народ врши законодавну власт *сабором* (стортингом)“; 50-ти §. вели: „Глас имају норвешки грађани, који су навршили 25 година“: — ово — а ништа друго да не наводимо — довољно је да се види како је у овом уставу чист конституционални дух.

И тако преко мере је тешко било владати у земљама, где су у државним установама тако велике у самом основу разлике: одсенак од Норвегије мораше падати на Шведску а од Шведске на Норвегију. А тад је сукоб био готов, и државни интерес стојао увек на коцки.

Истина, и краљ је Карло XV. предложивши нови устав жртвовао понека права, али добитак је толики да се ни сравнити не можемо с оним што је изгубљено: добром вољом и честитим поступањем краљ двојних скандинавских држава може увек на народ се ослањајући починити великих дела. Не смећимо само с ума да се у земљи, где је право представништво народно, у којем нема сталешких интереса, а благо му земаљско лежи на срцу, може поред слободоумног Бернадота на врху учинити врло много добра А и на саму снагу и моћност Шведске имаће утицаја ова реформа; јер ма да Шведска броји само $3\frac{1}{2}$ милиона житеља, ипак ти су сви сад пуно правни грађани, а то представља са свим друкчију снагу, него кад би они државу сматрали као нешто што је њима страно и туђе, за коју само терете и жртве имају да сносе не уживајући према њој никаквих права.

Реформа дакле устава у Шведској заслужује да јој се образовани свет већ и због тога радује, што је укинула феудалну установу. Нека би Бог дао да се њом народ усреће! —

ПОТОЊА ПОЛИТИКА ЕВРОПЕ.

III.

(Продужење.)

Појимамо шта је Пруску навело да изазове деобу Пољске: то се објаснити може њеном коришћу; али што Аустрија не само не сметаше томе, него шта више и сама је пружила руку да добије дела: то не можемо да разумемо. Ми се усуђујемо казати, да бечка политика није никад учинила грђе погрешке него кад је умешавши се у догађаје од год. 1772 одобрила их. Примљени подарак растворће крв аустријску и у свима њеним органима отровати је.

Но одвраћамо погледе своје с Висле: морали бисмо рећи много којешта и врло горко и што би гдекога можда увредити могло, а томе чини нам се да није ни време ни место. Тешимо се да ће читаоци и ћутање наше о овој ствари разумети. Мудроме доста једно око!

Прелазимо к Словенима источним.

О овим народностима говорено је већ врло много. Од како се Европа уверила да се источне земље морају преобразити, ковани су свакојаки планови, да се — као што веле — „катастрофа учини безопасном“. Једни дакле проповедају једно, други друго, а сви губе из вида шта је право, јер ово што је право можда је сувише просто, него да би га фини политичари удостојавали свог призрења! Тражећи којешта уметно и што би на силу било, не виде оно што је природно, па тако никад не излазимо из лавиринта, који се називље „источно питање“.

Али ма да папа римски не хте признати да се сунце окреће, опет зато није оно престало окретати се; природни процеси иду у свету, ма да их и не знамо или не ћемо да знамо. Не тек само хришћански исток него и мухамедански у процесу је преображавања, па хтео ко или не хтео, процес ће се тај свршити. Кад се на Јордану појави спаситељ рода људског, свету се отворио нов век: противност не поможе ништа, само се тек време губило, а кад дођоше на оно што треба, римском је свету већ био крај! „Доцне“ — то је злокобна реч, и ни по што не треба под њу да паднемо.

Европа нека на очима својим не држи наочари, које јој ствари представљају не онако какве су, — нека те ствари један пут погледа очима слободним. Ако је икад што могло ублажити потресе, којима се нови преображаји прате, то би их ублажити могао овакав поступак Европе.

Ми ћемо ствари источне да представимо у правој светлости њиховој, па било то коме по вољи или не било.

Најзнаменитије што нам ту у очи пада јест, да су кроз толико векова остале две сихије међу собом раздвојене као уље и вода.

Помислимо ли да једна од ових стихија влада а друга служи;

размотримо ли да је прва она вавек љуто газила ову другу;

расудимо ли да су се могла имати сва средства па да се стихије стопе уједно:

то ваља признати, да је ствар *преко* немогућна да се ту у приликама, какве постоје, створи нормално друштвено стање.

Запитамо ли: од куда је ту то тако?

Одговорити није тешко.

Међу свим освојачима, који су наваљивали у Европу, они што покорише исток најмање су кадри били да заведу политично-социјалне установе.

Основни стуб и крејугли камен њиној моћи беше најгаднија особина људског карактера: фанатизам. Без овога освојачи би постали били робље, или цивилизовани свет не би за њих као за полудивље номаде ни знао никад.

Мрзећи на веру других народа постали су јаки, па једнако мрзећи на све, који другу веру исповедају, мислише да ће тим и остати јаки.

То је покорене задржало у оцепљености од оних, који над њима владаше: мрзост је наишла на презирање.

Али се изроди нешто, што ствар преокрену. С влашћу и силом расло је и богатство, а с овим се множила покваренost морална сваког рода: и сама вера клону на сунцу сластољубивости и сладосне изнемоглости.

Фанатизам имаше за се још само немоћних мишица, а снага му воље недостајаше.

Покорени, које заслепљаваше сјајноћа силе и моћи, усудише се да мало по мало све већма отворе очи, па на послетку видеше да се изнутра већ зачео трулеж, који још само спољашње сијање заклања.

Тај је час пресудио судбину истока, а извршење је још само ствар времена.

Велико се позорје започело: прва два дела његова већ су свршена, а остали ће доћи.

(Продужиће се.)

СТРАНЕ НОВОСТИ.

У најближој суседној нам земљи — царству аустријском — сад највећу пажњу заузима сабор угарски, који је прекјуче отворен. Ли тови су пештански и бечки пуни описа о свечаностима, које се у Пешти чине од како цар тамо дође. Дочек је доиста био сјајан, а и свечаности су велике; но те не могу имати интереса за наше читаоце, па зато их обилазимо, а покушаћемо да покажемо какво ће од прилике гледиште заузети сабор. Ово ће у толико нужније бити, јер ћемо имати од сад почешће с тим сабором да се занимамо, па ћемо му ток послова тим лакше разумети моћи.

Садашњој се влади аустријској много пребацивало ако и не да нема никаква програма, а оно да јој је програм врло нејасан. Поред онога како се 24. пр. м. на доње-аустријском сабору изјаснио у име владе царски намесник, том пребацивању не ће више бити места. Намера је — говораше намесник — влади да „моћност монархије и јединство царства сачува поштујући уједно разноличности његовим саставним деловима и овима правни историјски развитак“, а „уз то остају тврди, непоречно и свечано даровани основи, који народима јемче да заступништва његова решавајући раде при законодавству и пословима финанцијским, као и да сви заједнички заступају заједничке интересе царства.“ Пут је пак к томе, да „ни угарски ни хрватски сабор не реше ништа какав да буде центрум царства па то решење њихово да веже све остале земље, него да само предлоге учине па што израде да се поднесе законитим заступницима осталих краљевина и земаља те да се чује шта ће и они рећи а њихова ће реч важити толико исто“, коначно пак решење остаје монарху. Пут је овај истина дугачак, али се не може одрећи да је уставан и правилан, јер уједно искључује и октроисање и украћивање права; али хоће ли сабор угарски поћи за владом овим путем? Тешко, и мислимо да ће сабор овај изаћи са свим на други пут. У колико по дознавању доста основаном рећи можемо, он од права земаљских не ће одступити ни за длаку, и у томе ће се обе главне партаје, које су у њему заступљене, на име тако наречена одлукашка или радикална и Деакова или умерено-либерална, држати сложно. Почем Хрватска и Ердељ као земље, које припадају угарској круни, нису на сабору заступљене, то ће допуна сабора бити прво, где ће се оне обе вратити на гледиште од год. 1861 па прогласити да сабор док се не попуни не може ништа да решава Тад би сваки даљи корак био немогућан. А будући да се зна, да је влада склона да попуни сабор у смислу угарског устава те да он може решавати, то држе да при састављању адресе не ће имати повода да се због тога туже, у толико више, што ће влада док трају дебате о одостоверавању избора, које ће се отезати подуго, имати времена да закон о јединству Ердеља фактички изврши. Претпостављајући да ће сабор бити попуњен, пре свега ће захтевати да се земљи поврате права, а на име да се постави одговорно министарство и заведу законите уставне муниципије; разлика дакле у мишљењу међу владом и земаљским заступништвом показаће се оштро одмах при дебати о адреси. Влада ће тражити да се пре свега узму у претрес краљевски предлози, т. ј. да се у погледу свезе с осталим деловима монархије прегледају закони од 1848; одговор напротив сабора на престолну беседу искаће да се задовољи тегобама земаљским, а док се то не учини, краљевски предлози не ће бити предузимани. Не давно је, као што прекјуче споменусмо, преко официозног листа објављено, да мимо оно, што је већ учињено, влада ни једног словца из закона од 1848 не ће дати извршити док се закони ти не прегледају и на ново не потврде; према овоме већина се на сабору решила да не одустане тражити да се потпуно, безусловно и фактички признају сва права земаљска. Очевидно је да влада ове законе, који јој нису по вољи, не ће да призна због тога, што се боји да од прегледања њиховог не ће бити ништа, а кад би се држала тих закона мисли да с јединством царства не би стојала сигурно. Али супротности су ту само у начелу. Сабор је готов предузети да прегледа законе од 1848, па и влади да учини концесије, које су с једне стране нужне за сигурност монархије а с друге могу се сложити с автономним положајем Угарске; сабор је готов принети жртве, али једно жртвовати не ће, а то је: основу угарског устава. Ова је основа у начелу, да закон који постоји мора најточније бити извршен док се уставним путем не укине. А допусти ли се влади право, да закон, који постоји, ако јој се не допада може оставити неизвршен или га обуставити „док се не прегледа“, онда треба само да се влади и цео устав не допадне па да га обустави. Прва дакле точка, о којој ће се влада и сабор препирати, биће у томе, што ће влада тражити да се најпре прегледају закони а после да се изврше, сабор напротив пак искаће да се пре свега изврше закони који постоје, или — као што у Пешти кажу — да се фактички признају земљи сва њена права, а док се то не учини, краљевске предлоге предузимати не ће. Једино средство, за које се мисли да би ту могло помоћи, било би кад би влада хтела да законе призна а уз то да каже за што их не може фактички да изврши; тада би се из те ствари могле изродити адресе и рескрипти те тако се сабору дала прилика, да међу тим изради нове законе, али на потврду краљу да их не подноси док се са свим не заведе законито стање. Из свега овога види се да ће сабор угарски оштро бранити права земаљска, и тако да за владом не ће ићи оглашеним путем.

У осталом до неколико дана видећемо којим ће управо путем ствари поћи; а сад да пређемо на саборе по другим земљама, и то прво у онима, које спадају под угарску круну, а овде смо их споменули. Хрватски сабор ето је већ месец дана на окупу, и једва тек сада ако узможе да започне радити. Распра међу партајама 30. је пр. мес. међусобном погодбом изравнана. Фузионци су продрли са својим назорима, на које најпосле приста и партаја противна. Погодиле су се пак у свему онако, како у прошастом листу јависмо по „*Н. Сл. Преси*“. Чланови т. ј. банског стола не ће доћи на сабор. а што је год сабор после 12. Нов. учинио сматра се као да ни учињено није, и на тај ће начин започети сад да ради онде, где је поменутог дана застао, и тако се 1. ов мес. имала држати нова саборска седница. Влада је очевидно на страни фузионаца, ако и није хтела непосредно умешати се у распру па је расправити својом влашћу. Као знак један да је она доиста на страни фузионаца може се сматрати и то, што је администратор вараждинске жупаније Карло Погледић уклоњен с тог места па враћен у намесничко веће, а на овога су људи од њихове партаје јако устајали и влади се тужили. А како није нико постављен на његово место, то ће се по свој прилици достојанство великог жупана вратити грофу Ердедији, коме по наследности припада, јер у вараждинској жупанији увек је по закону велики жупан најстарији члан породице Ердедине. За тим ће се, као што је већ оглашено, до који дан променити сви хрватско-славонски велики жупани, а ту ће се за цело поступити као и у Угарској па за ова места узети велможе, којима ће се фузионска партаја оснажити на сабору још већма а и за сада већ сачињава већину.

Што се ердељског сабора тиче, на њему ствар, због које је сазван, још није са свим на

ТРИ ЖИВОТА.

По једној американској новели написала А. Л. М.

I.

(Продужење.)

Ђуро сад није имао посла само око сиромаха, него мало по мало почеше да га призивљу и они који могоше да плате. Па једном ето се зауставише на вратима његова стана кола једна, готово онако исто лепа као и она у г-ђе Перићке. Јанино срце закуца силно кад чу да се спомену име г. Ракића, јер је знала да је то један од најбогатијих људи у вароши. Он је био човек који је увртио себи у главу да је болелестан, па кад је већ огледао толике докторе и разне лекове, чу за др. Давидовића како је то славан доктор, па му дође да испите лека.

Може бити да није било нигде такве прилике да се исцеди цеп као овде, али у част доктору нашем да кажемо он није никада марио за такву вештину. Он му отворено каза да његово опорављење зависи много више од њега самог него од каквог доктора, зависи од тога како сам живи, од хране, веселог друштва и од слободе од послова и бриге; па кад му човек овај причаше како је чуо да је он срећно излечио очајне болести, онда му Ђуро рече да лекове, којима је сиротињи најбоље помогао, могу ови и сами набавити без њега — јер лекови су ти: умереност и чистота. Г. Ракић се зачуди поштењу и разуму докторову, и као да га дарну очевидна сиротиња његова и његове жене. Кад се опрости не хтеде да даде колико се обично даје него рече: „Ви помажете сиротињи за бабадава па је право да вам имућни двојином плаће,“ и замоли Ђуру да га походи сваки дан; Ђуро не пропусти да тако ради, а како је опет подуго остајао и разговарао г Ракића, то овај брзо осети да му се чисто здравље поправи. —

Довде смо пратили наш млади пар људи у отимању њиховом за живот. До сада се још ничим не задужише; и осим времена и лекова и мадоше увек још по нешто да сиротињи даду Али како им се новчани изгледи раширише, то и нама ваља поћи за њима. Др. Давидовић како који дан све више долажаше међу изображе није људе. Његова записница постаде баш нужна и Јана није већ више била у невољи да мољака за подарке за сиротињу.

Сад да одемо у господску улицу једну. У сјајно намештеној соби једној окићеној огледалима и пирандолама, којих кристали одбијаху све боје дугине, па онда иконама и сликама а лепо завешеној, седе на мекој софи г-ђа Перићка у лакој и помодној хаљини јутарњој. Два пута већ ударише звонцетом и два пута већ долажаше унутра момак њезин.

„Зар још нису донели шалове?“ питаше она оба пута.

„Још не, госпођо!“

„Знаш ли за цело?“

„Јест, за цело, госпођо!“

„Додај ми ту мирисаву водицу; не ћу, него ону у порцуланском судићу;“ па онда просу мирис на мараму своју и промрмља: „како ме само једи!“ —

У томе часу пустише у собу момка једног с некаком кутијом испод мишке. Слузи се ваљаде уклонити и онда отворише кутију ону. У њојзи су били фини шалови од различне цене од тридесет па до сто дуката. Прве оставише на страну. Био је један врло леп за педесет дуката, али се опет чинило госпођи да је скуп: не може да га плати; него на сваки начин требала је преко шал какав, „чисто се разболела за шал“. Момак је увераваше да се не ће никад покајати ако узме један од ових које је донео. Она поче да се предомишља. На послетку науми да узме онај од педесет дуката, само ако не узмора одмах платити.

чисто изведена. Он је истина већином гласова закључио да свеза међу Ердељом и Угарском остаје пуноправна, како је законом од 1848 уређена, и на основу тога да се владалац моли да нареди да се и из Ердеља пошљу посланици на сабор угарски, па ако у закону оном треба што мењати нека се тамо учини, јер то је надлежно место; али овим закључењем његовим не може се узетида је ствар свршена, јер су Румуни и Саси изреком одвојили своје мишљење па га 30. пр. м поднели сабору на даљи поступак. Саси кажу да закон о сједињењу нема правне важности и да се не слаже с народним правима а нарочито с јединством и моћношћу царства; Румуни пак иште нов сабор на основу либералнога изборног реда од год. 1863. Но овде ће пресудити решење владино; а знаменито је што и на мађарској страни има гласова, који не одобравају сабору што је онако закључење донео да сједињење остаје како је установљено законом од 1848. *„Пешти Хирнек“* вели да би много боље било да се сабор пустио у прегледање овог закона, као што му је царском посланицом препоручено, па сједињење решио у смислу таквом, да Ердељ буде у свези с Угарском онакој, у каквој је и Хрватска.

На саборима с ону страну Лајте најзнатније су адресе. које се шиљу владаоцу, с неких да му захвале што је обуставио фебруарски устав па народима оставио отворено поље да расправе државоправне одношаје, а с неких да му се због тога жале јер су бајаги повређена или барем на коцку метнута уставна права. Ово последње нарочито чине сабори, на којима је централистична немачка стихија најјача. Но та је стихија поред све јачине своје на много места пропала. Тако противу ње на крајнском сабору одржаше победу Словинци, на чешком Чеси, на буковинском Румуни и Русини. 29. пр. мес. на крајнском је сабору с 18 гласова противу 12 одбачена адреса, којом се хтело жалити на обуставу устава; на буковинском пак примљена је адреса, али не да се жали, већ да се влади изрази потпуно поверење. На чешком се сабору 30. пр. мес. водила о адреси дебата. Овај сабор шиље адресу да захвали што је обустављен устав као неприродан одношајима монархије. Противу адресе, која би у сабору прочитана, говораше кнез Карло Ауерсперг изјаснивши се да у њој не види речи да се жали што је обустављен општи државни сабор, па такав покушај за расправу уставних питања вређа осећање дужности у члановима државног сабора, који су уставу верни. Др. Ригер говораше за адресу доказујући да је фебруарски патент направио Немцима привилегован положај; гроф Клам - Мартинић рече да фебруарски устав није имао никакве цели, јер је пун унутрашњег противусловља. Пошто још и други неки говорише за и против, изјасни се заступник владин: да влада никоме не ће да украти права, па с тога су и сазвани законити заступници, сабори. Влада — говораше даље — хоће автономију, слободну општину и саборе, који више шта раде а не амо да управљају болницама; влада је доста снажна да може сачувати јединство царства; па то и тражи од Угарске; она не ће државни сабор, који би земаљским саборима стешњавао самосталност, која им је безусловно потребна. На послетку је адреса без сваке измене при великом усклику примљена са 110 гласова противу 98.

Иначе је политичких новости данас врло мало. Глас о смрти белгијског краља Леополда I. свуда је са жалошћу примљен. *„Монитер“* јавља да су у следству тога прекинуте у Компијењу све светковине, па вели да је „губитак суверена, који у савету европском задобија тако велик положај, произвео свуд једнодушну тугу и жалост, и царски двор не ће да се искључи из те жалости.“ Престолном наследнику цар је Наполеон онога часа, кад му дође глас да је краљ умрьо, оправио овај телеграм: „Царица и ја делимо живо жалост, која вас је постигла. Ваш светли отац увек ми је био јако наклоњен, а и ја сам велику наклоњеност имао к њему. Краљ Леополд праведно је био на гласу као човек одвећ разуман и мудар. Он је био један између монарха европских, који се с пуним правом поштују највећма. Ја се надам да ћете ви на престолу ићи за високим примерима, које вам је узвишени родитељ дао. У свакој прилици ја ћу се осећати срећан да вам покажем моју наклоњеност, којом сам према вама одушевљен.“

Међу Аустријом је и Пруском поред опште ствари полабских војводства сад и друга незгода због привремене заставе истих војводства. Пруска захтева да лађе тих војводства плове с њеном заставом, а Аустрија то одбацује и иште да остане застава привремена док се ствари војводства не уреде коначно. Препирка је о томе једнако, а уз то и друга због заштите, коју би лађама давали консулати. Прука хоће да се само њени консулати на то овласте, па ни у томе не могу да се погоде. А што се почело радити да се војводства узму у царинску заједницу, и то је остало без успеха, јер Пруска не ће ни по што да се пусти у договоре о тој ствари. Ни договори о Франкфурту још нису свршени, јер и ту Пруска иде својим путем. Кажу да Аустрија смишља да савезној скупштини учини неки предлог у послу војводства.

„Цајдл. К-ција“ пише да президент Џонсон иште од Наполеона да у погледу Мехике призна начело немешања. Сједињене би државе тад узеле да се тог начела држе у смотрењу унутрашњег устава Мехике. На то француска може вратити војску из Мехике, а северна би Америка остала неутрална у борби међу царевцима и републиканцима. Но договори о овој ствари воде се поодавно. Кад су Француска и сједињене државе у споразумљењу, могле би се сложити па окренути прот ву заједничког њиховог ривала — Енглеске, а онда би цар Наполеон имао одрешене руке за своје планове у Европи. На послетку од тога зависи и судбина Белгије.

У Русији се изгледа да изађе царски указ, који ће укинути досадашњу систему рекрутирања. па завести општу народну војску као што је у Пруској.

С договорима међу Италијом и царинском заједницом ради трговачког уговора сад се стало, јер Баварска не пристаје да је Пруска заступа. *„Цајдл. К-ција“* примећава да договоре ове води Пруска у споразумљењу с Баварском, па како Пруска добро стоји с Италијом нада се да ће скорим повољно бити свршени.

Ако је истина што се по новинама пише, то у Грчкој стоје ствари врло незгодно. Кад Спонек одлажаше из Атине, било је све ускомешано и изгледало се свашта. Делиђорђе тешко да ће се одржати са својим министарством, јер му је већина у скупштини противна.

Порта је с друштвом, названим „кредит мобилије“ у Паризу, закључила зајам од 12 милиона дуката. Записи тог зајма издаће се у Паризу и Цариграду 6. ов. м.

У Мадриту је отворена скупштина, али без сваке престолне беседе, јер — како кажу — краљица не могаше поднети да на своја уста искаже да је Италија призната.

Најновији гласови из Новог Јорка допиру до 20. пр. м. Прокламацијом президента Џонсона заведен је у свим државама, које не беху помешане у буну, опет закон названи „хабеас-корпус“, по ком се нико не сме у затвору држати а да суд није наредио. У држави северној Каролини примљена је измена устава, по којој се робље укида. *„Новој. Хералд“* вели да северна Америка стоји врло добро и с Енглеском и Француском. Међу тим ипак много се говори да ће француски посланик отићи из Уашингтона, а то би био знак да ствари с Француском не стоје добро. *„Хералд“* уверава да је генерал Грент саветовао влади, да војском посредује у Мехици, па ма се и заратила с Француском. Заступник Хуарецов објавио је да Хуарецоваца има 25.000 под оружјем. Потврђује се да су Французи отишли из Чихуахуе и из Синалоје.

Последња источно-индијска пошта није донела скоро никаквих политичних гласова. Не потврђује се да је закључен мир с Бутаном. У Јапану су заступници страних сила отишли у неку трговачку варош у јужном крају области нипотанске, названу Окаса, да буду тамо кад се узотвора пристаниште за иностранну трговину. У Новом Селанду још никако рат није свршен.

БЕОГРАДСКЕ НОВОСТИ.

* Јуче је Његова Светлост ишла у лов с хајком по планинама око Авале. После прве хајке ловци су се одмарали на Авали у староме развијеном граду, а ручали су под Авалом у планини крај крагујевачког друма. Осим осталих позваних гостију био је у лову и ч. паша, италијански генерални консул г. Сковасо, италијански вице-консул гроф Кампо, г. војни министар и неколики гг. саветници. Лов је почет око 9 сахата из јутра, и после краткога одмора у два пута трајао је до 4 сахата после подне. Убијено је 10 зечева и једна лисица. Лисицу је убила Његова Светлост.

„О молим вас, није невоља да се с плаћањем журимо,“ увераваше је момак; „него би можда боље било да погледате други који, још лепши шал.“ Па онда он рашири други један, који је вредио сто дуката. Био је диван, био је неописано леп, али га никако не би могла платити; а опет у самој ствари онај који је изабрала била, изгледа према овоме као никакав, и г-ђа Перићка погледаше чисто презирући на онај, од педесет дуката. Момак једнако хваљаше како је диван онај од сто дуката и на послетку огрну јој га око рамена. Шал се спушташе красно доле до поруба од хаљине њезине.

Она се огледаше како јој стоји спреда, па се онда окрену и преко рамена огледаше како стоји с леђа; увијаше се уз, и опет га отвораше; па онда скупљаше га у боре. У борама изгледаше за чудо леп, и г-ђа Перићка већ се није могла више уздржати па рече: „Лепо, шал је мој. Треба ми свакојако један. Па на послетку и овај није много скупљи него други који.“

У томе тренутку пријавише да је дошла г-ђа докторка Давидовићка. Момак се пожури да оде и шал пребаци преко наслонице од софе

„Слатка моја госпођо Давидовићко, ја сам вам се баш и надала да дођете и да ме походите; нисам заборавила што сте ми обећали.“

Јану обрадује овакав дочек па одмах пође да каже за што је дошла. Била је као некаква уписанија да се набави руво и што треба за школу за неколико сиромашне дечице, а међу њима била су и Мартина деца.

„Ја сам мислила да ће Марта у ово доба већ и сама што зарадити моћи,“ одговори г-ђа Перићка.

„Знате још је једнако врло слаба и једва може да захрани себе и дечицу. Ја сам се уздала да ћете и ви пристати на мој план Нисам хтела да започињем док и сама не узмогу да дадем што од мога времена и што новаца. Мој је муж врло срећан у своме послу био, нисмо се ни сами могли толико надати, па сад могу без зазора да иштем и од других помоћи за ону ствар.“

„Како сте ви добри, госпођо Давидовићко! Камо да даде Бог да бих и сама могла тако да чиним! Али сам непрестано у послу, а опет имам вам на све стране да дајем и делим. Нико не плаћа тако велику порезу као ми богати, и управо сваки се може с толико исто права назвати имућан. Ето да вам покажем,“ рече она па извуче своју лепу кесу од црвене свиле и обеси је о свој прст богато окићен прстењем, „немам вам баш ни једног гроша; ето како је празна. Него ја пристајем са свим на ваш план. Може бити ви ћете бити тако добри да платите за мене онолику суму колику сте и ви за вас дали, па ћемо се намирити кад се опет састанемо.“

Јана пристаде на то с драге воље па се опрости с г-ђом Перићком; а ова госпођа, која мало час купи шал од сто дуката, остаде дужник Јанин.

„Баш ми је чудно,“ рече Јана кад приповеди мужу целу ствар, “како усред толиког луксуза није имала ни једног талира да на сиротињу даде, а нисам јој више ни искала.“

„ Ти не познајеш свет, моја Јано,“ рече Ђуро смешећи се; „теби се чини да не може бити да је г-ђа Перићка сиромашна. Ето да ти докажем то. Ти велиш да смо ми сад богати кад сравниш ово како смо данас с оним како је пре два месеца било. Ми смо осигурали кирију за ово три месеца што долазе, па смо у стању да купујемо књига и да понешто на сиротињу дамо. Али кад бих ја узео да купим нешто што би нам однело све што смо стекли, или кад би ти нешто увртела себи у главу да ти треба онака скупоцена огртаљка као у г-ђе Перићке, онда би и ти била онако исто сиромашна данас као и она што је, па не би ни сама могла одвојити што за сиротињу, а некмо ли да платиш још и за њу.“ (Продужиће се.)

* Сестрић Његове Светлости г. Милош Бајић Варадијски отпутовао је онамадни кући својој.

* Овде се код нас находи чувени јунак из Херцеговине г. војвода Лука Вукаловић, који је путујући из Русије приспео амо.

* Ноћу између 28. и 29. пр. м. утопио се у једном бунару на дорћолу неки дунђерин. Сиромах беше напит а бунар стајаше неограђен те је упао уњ.

* Обноћ између 30. пр и 1. ов. м. на једној улици близу видинске капије нађено је једно подметнуто женско дете, с којим се поступило по пропису за нађену децу.

СВЕТСКА ПОЛИТИКА.

IV.

(Продужење из бр. 130 и крај.)

Да ли је нужна смртна казна за потпуно друштвено спокојство? Ја велим да није! И не само та једна казна, него се морају укинути и све насилне мере, које изазивљу кривично парничење и увећавају само зло, место да га умање.

Оглашавајући јавно преступе, *друштво* принуђава преступника да бежи из места где је преступ учињен и далеко од отаџбине да потражи начина како би се заборавило нањ.

Први убијца на земљи *Каин* није био кажњен, него истеран и скитао се по свету као протува.

Онога, који учини мање преступе, општина нека натера да накнади штету, нека надгледа његове поступке, нека му забрани отићи из општине, најпосле нека га протера, — и све то нека се бележи у његову књигу живота.

Никакав суд не треба да буде осветљив ни према коме, а судове нека образује само друштво. Докле суд не реши што, новине треба да ћуте, да не би имале утицаја на то решење.

Општине ће бирати судије општим гласањем између људи, који су свршили правословне науке. Избор траје на годину дана, но свак може бити изабран и за другу годину и тако даље.

Сваки преступ административнога правила саставља јуридички поступак за истраживање преступа. Сваки покушај против јавне или приватне сопствености, свака самовољна штета, свака превара сачињава иступ. Сваки покушај против живота, части, слободе мужа, жене, или детета; свако напуштање детета, свако насиље које вуче за собом рану или осакаћење, што за три недеље и више задржава човека да не може да ради, — сачињава преступ Свако нарушење друштвене слободе, свако насилно присвајање власти, свако упропашћење друштвених новаца, свако злоупотребљење друштвеног лица у дужности, — сачињава злочинство.

Светиња човечијег живота треба да се сачува у свима степенима преступа. Убијцу ваља оставити да живи и да трпи опште презрење и мржњу. Нека се уништи не само смртна казна него и робија и затвор.

Најсрамнија казна треба да буде у губитку грађанских права и у прогнанству. Но ово последње имало би се изећи само тако, ако општина не би била склона да прими преступника на своје јемство и под свој надзор.

Општински судови имали би одређивати притвор у свим случајима, где окривљење може вући за собом срамну казну.

У одређивану притвора сад се јако употребљава на зло јавна власт. 1861 год. стављено је у Паризу у притвор 21.316 људи. Међу њима било је 6228 малолетних дечака и 581 девојка, 689 сиротана у највећој оскудици и 1396 бескућника, т. ј. узето је 10.608 људи, који нису учинили никаква преступа.

НАЈНОВИЈА ПОШТА.

Сутрашња пошта донеће нам престолну беседу, којом је прекјуче отворен у краљевом двору у Будиму угарски сабор; међу тим ми се већ данас налазимо у стању да са садржајем њеним ако и само у кратко познамо читаоце своје, па тако задовољимо праведном љубопитству, с којим се беседа та, која ће пресудног утицаја бити за развитак послова на сабору, изгледа са свих страна. Беседа излази с гледишта прагматичке санкције, која је основала неразделност и моћност монархије, у којој и Угарска има право да буде самостална. За овим каже да жели да се сачува целина круне, да се на ново претресе закон о сједињењу Ердеља и Угарске, и праведним начином расправе одношаји с Хрватском. Октобарска диплома и фебруарски патенат подносе се сабору, а ако не буду примљени, онда се очекује да сабор предложи на који би се начин положај моћности монархији утврдио и заједнички њени послови решавали. Закони од 1848 признају се по форми, али се извршити не могу, па зато је нужно да се прегледају пре него што се изда крунидбена доплома те да се могу извршити „Задатак је — завршује беседа — и одговорност велика, али ипак све ће се решити да све стране буду задовољне.“ Беседа је много пута прекидана усклицима „иљен“, а ти усклици били су најбурнији код оних речи, којима се изразило признање закона од 1848. Дворски канцелар гроф Мајлат већ има у рукама амнестију, којом су помиловани политични преступници, али амнестија та имала се тек јуче обнародовати. — На хрватском сабору партаје су се измириле и 1. ов. м. била је седница, у којој је само прочитано краљевско писмо, којим је кардинал Хаулик наименован за заступника банова да председава у сабору. Сутра дан имала је бити друга седница, и ту се приступити к новом избору саборских званичника. По међусобном договору првим потпредседником требало је да је постао др Шухај из партаје фузионске а другим др. Суботић из партаје противне, перовођима пак др. Полит и Урпанија из партаје фузионске, а мајор Трнски и свештеник Вебер из партаје противне. — Италијанској је скупштини 30. пр. мес. министар Ламармора поднео многа дипломатска писма, која се тичу септембарске конвенције, посланства Вегецијна, хајдуклука око границе и многих других ствари. Министар унутрашњих дела искао је да закон противу хајдука остане још у важности. Министар финанције поднео је више финанцијских закона, а с тима и преглед финанцијског стања државног; министар пак правде закон о укидању религиозних корпорација и новом уређењу црквених добара. У Флоренцији умрьо је министар краљевског двора гроф Нигра. — У Белгији смрт краљева није никаквих немира проузроковала, као што су се многи бојали; све је у најбољем миру и реду. Сутра ће нови краљ примити владу у своје руке. — На санитетској конференцији у Цариграду Француску ће заступати гроф Лалеман и др. Фесел. — Из Париза се посланик мехикански сенор Хидалго враћа кући. 1. ов. мес. био је код цара у Компијењу и опростио се. — Облигације новога турског зајма, о коме смо напред споменули, гласе на 500 франака с 6 на сто интереса, а издаваће се по курсу од 330 фран.; зајмодавцима ће се исплатити за 21 годину, а има их свега 300 000.

Курс. ‡‡ ц 5 фр. 7½ н., сребро 6¼%.

ОГЛАСИ.

Пошто е направлѣнъ кодъ батал-памів общинскій центималъ, кои мери тежине до 100 центи, примирителный судъ на основу заключеня общинскогъ даће га подъ аренду до 1. Новембра 1866. год. на основу услова, кои ће се при лицитаціи показати.

Лицитація овога ради быће кодъ центимала 1. ов.м.

Цена наплате за мерењ быће за ово време:

за една кола сена или дрва	— —	2 гр.	— пар.
„ едног вола жива	— — —	3 „	— „
„ едну краву „	— — —	2 „	— „
„ едногъ овна „	— — —	1 „	— „
„ едну овцу „	— — — —	„	30 „
„ едногъ шилѣга	— — — —	„	20 „
„ едно назимче	— — — —	„	20 „

№ 6014. Издано одъ стране общинскогъ суда, 3. Дек. 1865 у Београду. (1—1)

ВЕЛИКО СТОВАРИШТЕ

БЕЧКОГ, ФРАНЦУСКОГ И ЕНГЛЕСКОГ ЕСПАПА

КОД ПОТПИСАНОГА.

Разне хартије канцеларијске ручне, писаће машинске фине и ординарне, хартије у разној фарби и шари, хартије за цртање Ватманове и фијумске, на риф платна за копирање, хартије за цигаре преко 40 сорти, портуре златне и у разној шари, а у опште свакe сорте хартије, коферта за писма разних, плајваза сваке фарбе и каквоће, воска црвена и у разној фарби, обланде од сваке величине, пера гушчијах, челичних и бакрених за писање и цртање преко 150 сорти берлинских и енглеских удешених за сваку руку. Тако исто могу се добити леењири прави и криви за цртање, цирклови разни, разне фарбе, туш, бела и црна креда, гумаластика, мастило разне фарбе, јемственици, глобуси, протоколи и т. д. У опште свакe потребе канцеларијске а и за цртање. Још се могу добити и разне **ГАЛАНТЕРИЈСКЕ** ствари, како у већој тако и у мањој количини, као: разних табакера за дуван, кеса за новце (портмане), мундштикле разне с разним украсима с мершамом и финим ћилибаром од 90 сорти, а тако исто и ординарнијих, разних федермесера, бријачица, штапова, бичева, рајтпајча, маказа, мумаказа, наочара, шатула с огледалом, огледала разних, четке за хаљине, косу и зубе, чешљева разних, рамова за фотографије, албума, разних прстења, минђуша, игала, брошева, ланчева за сахат, путничке торбе, торбе за госпође, кофера, хармоника и т. д.; *разних мириса*, миришљаве воде, *ђулијага* зејтина француска и енглеска у 180 сорти; **САПУНА** разних миришљавих у 200 сорти, као и за флеке, пеге, зубе, и за фарбање косе, за уста, помаде различите и т. д.; *разних украса од порцулана и гуса*, као: дивита, чирака, вазни за цвеће, за дуван, шећер, чај и т. д.; *разних лампи* за газ; разних нирнбершких играчака за децу, као и клавира, верклова, хармоније и т. д.; разних **КОШУЉА** белих и шарених, гаћа, а и марама за врат свилених; **РАЗНИХ ЗЛАТНИХ И ДИЈАМАНТСКИХ ПРСТЕЊА** с фазоном у злату и сребру, *грана* дијамантских, златних минђуша, ланчева за сахат; још и разних *чирака* с различитим фазоном од **СРЕБРА** (мирандо), а и чирака од паквона и т. д.; још и разне галантерије могу се добити у врло великој а и у мањој количини с врло јевтином ценом. Трговина се моја налази код бивше варош-капије.

У Београду, 29. Новембра 1865.

ЈОВАН М. МАРКОВИЋ,

(2—8) лиферант материјала канцеларијског.

ОРУЖЈА од сваке руке, као *пушака* за лов с једном и две цеви, и иначе других свакојаких, *револвера*, *пиштоља*, *пушака за децу* и т. д. има у великом избору по тврдој фабричној цени у стоваришту оружја из тиролске фабрике код

ЈЕВЂЕНИ�ЈА П. ПОПОВИЋА

у Београду на каменитој степеници у кући г. Игња та Станимировића.

Писмене наруџбине извршују се најточније и брзо.

Познатим муштеријама, официрима и чиновницима даће се поменуто и оружје на отплату у месечним роковима. (3—6)

КАФАНА КОД „РАЈИЋА СРПСКОГ ЈУНАКА“, у Београду на великој пијаци, прима трговце на преноћивање. За ручак и вечеру плаћају 9 гр. чарш. (2—3)

Сад је баш изашло, и може се добити на варошкапији у продавници светих писама, која издаје енглеско и иностранo библијско друштво:

ПОСТАЊЕ

или

ПРВА КЊИГА МОЈСИЈЕВА.

ПРЕВЕО

ЂУРО ДАНИЧИЋ,

1865. Издање А. Рајхарда и друга му у Пешти. 110 стр. у 12.

Стоји везано у платну с позлатом 2 гр.

У књижарници *Вел. Валожића* у Београду може се добити: (3—3)

ДНЕВНИК, календар за год. 1866., за 8 гр. чар.

ДОМАЋИ ПРИЈАТЕЉ, забавник с календаром за год. 1866., за 4 гр. чар.

ГОДИШЊАК, календар за год. 1866., за 4 гр. чар.

ЗАБАВНИК с календаром за год. 1866., за 4 гр. чар.

СРПСКО-НАРОДНИ велико-бечкеречки календар с 4 каменореза за год. 1866, за 2½ гр. чар.

ЛАЛА, народни календар за год. 1866, за 1 гр. чар.

ШУМАДИНАЦ, календар за год. 1866, за 1 гр. чар.

ЗЛАТИБОР, календар за год. 1866, за 2 гр. чар.

Издаје и уређује Милош Поповић.

У државној штампарији